

ὡς πράττομεν σήμεραν ὡς πρὸς τὸν στέφανον τῆς 1ης Μαΐου· αἱ προσφερόμεναι εἰς τοὺς θεοὺς ἀπαρχαὶ τῶν καρπῶν· αἱ κόμαι, τὰς ὁποίας οἱ νέοι καὶ αἱ νέαι ἀφίρουν πολλάκις εἰς θεότηας προστάτιδας, κλπ. Ἄλλὰ ὑπῆρχον καὶ τελεταὶ πολυτελέστεραι καὶ ἤτιον ἀφελεῖς. Οἱ ἄνθρωποι, ἀφοῦ ἀπέδωκαν εἰς τὰς οὐρανίας δυνάμεις τὰ πάθη τῶν βασιλέων τῆς γῆς, κατήντησαν νὰ πιστεύσωσιν, ὅτι ἡ θυσία ἐνεργεῖ τόσῳ μᾶλλον ὅσῳ εἶναι πολυτιμότερα καὶ ὅτι ἡ προσφορὰ ἔπρεπε νὰ ἐκφράζη ὄχι μόνον τὸ αἶσθημα τοῦ προσφέροντος, ἀλλὰ καὶ τὸ μέτρον τοῦ αἰσθήματος τούτου. Δύο δὲ δημῶδεις προλήψεις ὑπέθαλψαν τὴν πεποιθησιν ταύτην· ὁ λαὸς ὑπελάμβανε τοὺς θεοὺς δεκτικούς φθόνου καὶ ζηλοτυπίας, ἐφαντάζετο ὅτι δὲν δύναται νὰ κατευνάσῃ τὰ πάθη ταῦτα, εἰμὴ προσφέρων πλούσια δῶρα· πρὸς τούτοις δὲ ἡ θυσία ἐλογίζετο ὡς τις ἐστίασις τῶν θεῶν, ὡς συμπόσιον δηλαδὴ προσφερόμενον εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τὸ ὁποῖον ἦτο τοσοῦτῳ εἰς αὐτοὺς ἄρεστότερον, ὅσῳ ἦτο

Σκηνὴ θυσίας
(Ἐξ ἀγγείου τῆς Ε' ἑκατονταετηρίδος)

μᾶλλον πολυδάπανον καὶ λαμπρόν. Ὅσακις δὲ ἡ θυσία σκοπὸν εἶχε νὰ ἐξευμενίσῃ τὴν περιῶβρισθεῖσαν θεότητα, ἡ πολυτέλεια τῆς ἱλαστηρίου ταύτης προσφορᾶς ἀπέβαινεν ἐξαισία. Καὶ αἱ προλήψεις αὗται συνεπήγαγον φυσικῶ τῷ λόγῳ ἄλλας δεινότερας, ὥστε ἐπὶ τέλος τὸ πλήθος περιῆλθεν εἰς τὴν ιδέαν, ὅτι ἐνίστε ἡ θυσία ἀνθρώπου ἢ δύνατο μόνη νὰ δυσωπήσῃ τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν· διότι φαίνεται τῶντι βέβαιον, ὅτι εἰς

ἐποχὴν προγενεστέραν τῆς δημηρικῆς, οἱ Ἕλληνες εἴτε οἰκοθεν, εἴτε διὰ τῆς ἐπιρροῆς παραδειγμάτων ξένων, ἐφθασαν εἰς τὸ φοβερὸν τοῦτο συμπέρασμα. Τινὲς ἠμφισβήτησαν τὴν τοιαύτην ἀρχαιότητα τῶν ἀνθρωποθυσιῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ Ὅμηρος δὲν μνημονεύει αὐτῶν, οὐδὲ αἰνίσσεται ποτὲ αὐτάς (*). Ἄλλὰ πολλοὶ ἄλλοι μῦθοι, ἡ κοινὴ αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων γνώμη, καὶ τὰ λείψανα τοῦ ἔθνους τούτου μαρτυροῦσι, κατὰ δυστυχίαν, ὅτι ἐμίανε τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἧτις ἄλλωστε ὅσῳ φαιδρὰ καὶ ἂν ἦτο, μετεῖχεν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, τραχύτητός τινος καὶ ἀγριότητος.

Τὰ κατὰ τοὺς πολιτικούς θεσμούς καὶ τὰς κοινωνικὰς θέσεις φαίνονται, ἔτι ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ταύτης ἐποχῆς, ἄξια ἔθνους πρεσβεύοντος καλλιτέρας θρησκευτικὰς δοξασίας, τοῦλάχιστον ἐπὶ τῶν δημηρικῶν χρόνων· διότι οἱ πραγματευθέντες περὶ ἀρχαιοτέρας τινὸς πελασγικῆς ἐποχῆς ἀξιοῦσιν, ὅτι τὰ ἔθνη τὰ ὁποῖα τότε κατόικουν εἰς τὴν Ἑλλάδα διῆγον βίον ἔχοντα μᾶλλον ὁμοιότητά τινα πρὸς τὸν δουλικὸν βίον τῶν Αἰγυπτίων

(*) Ἐν τούτοις τὸ ἐν Ἰλ. Φ. 175 ἀναφερόμενον ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐπὶ τῆς πυρᾶς τοῦ Πατρόκλου ἔσφαξε «δώδεκα Τρώων μεγαθύμων υἱέας ἐσθλοὺς χαλκῶ δηϊόων» εἶναι ἀρκούντως ἐμφαντικὸς αἰνιγμὸς περὶ ἀνθρωποθυσίας.

